

Barnarps-Kråkebo 1:6

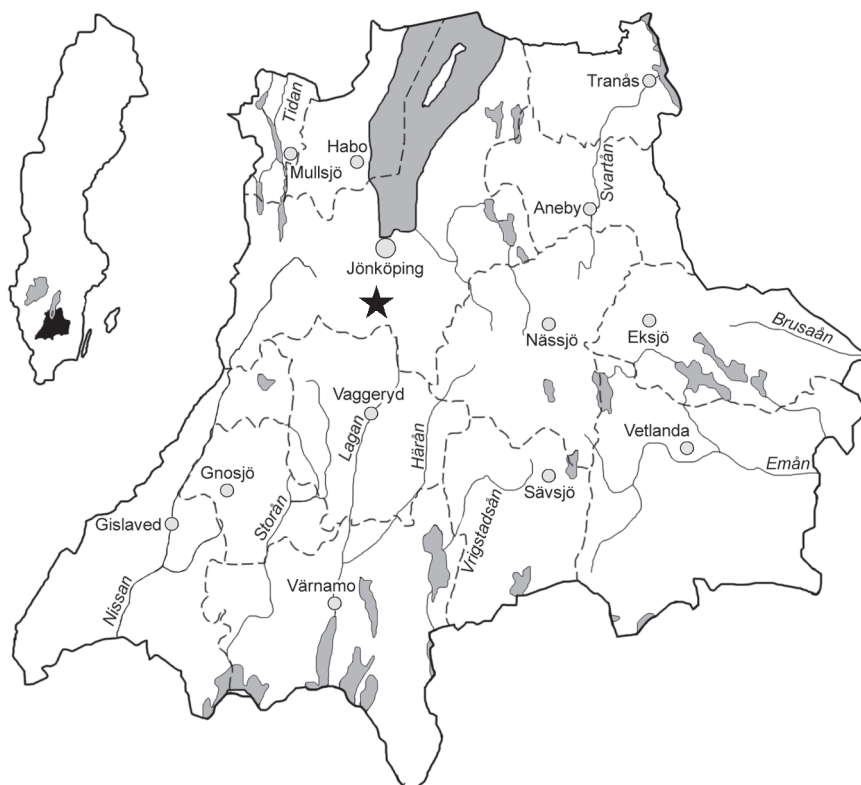
Arkeologisk utredning inför planläggning av
exploateringsområde inom fastigheten Barnarps-Kråkebo
1:6, Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings
län.

Barnarps-Kråkebo 1:6

Arkeologisk utredning inför planläggning av exploateringsområde inom fastigheten Barnarps-Kråkebo 1:6, Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län.

Rapport, foto och ritningar: Kristina Jansson och Fredrik Engman
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.

ISSN: 1103-4076

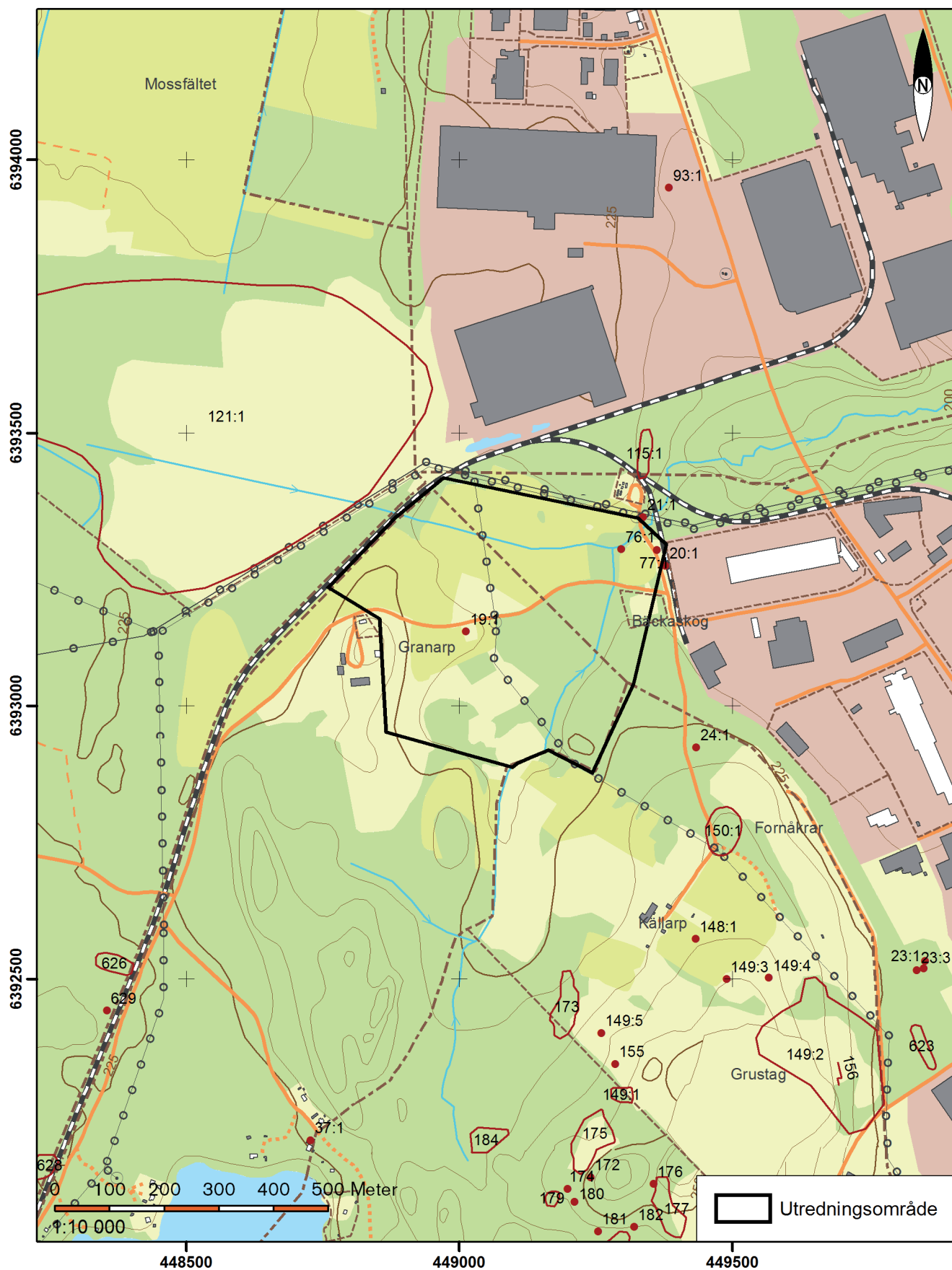
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning.....	5
Omfattning.....	5
Målsättning.....	5
Metod.....	5
Topografi.....	6
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	6
Tidigare undersökningar.....	7
Resultat.....	7
Fältinventeringen.....	7
Sökschaktgrävningen.....	7
Fynd.....	9
Sammanfattning.....	9
Åtgärdsförslag.....	9
Administrativa uppgifter.....	10
Referenser.....	11
Tryckta källor.....	11
Arkiv.....	11
Kartunderlag.....	11

Bilagor

- Bilaga 1. Översiktsplan med grävda sökschakt och FE1 och FE2, nyupptäckta kulturlämningar.
- Bilaga 2. Översiktsplan med schakt där en härd och fragmentariska rester efter korsande årderspår påträffats.

FIGUR 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 63E9eS. Skala 1:10 000

Inledning

På uppdrag av länsstyrelsen har Jönköpings läns museum utfört en särskild arkeologisk utredning inom fastigheten Barnarps-Kråkebo 1:6. Arbetet utfördes under en decemberdag 2013.

Beställare av arbetet är Jönköpings kommun, Tekniska kontoret och ansvarig för fält-och rapportarbetet är antikvarie Kristina Jansson. Antikvarie Fredrik Engman har bidragit med texten om de inledande kartstudierna och resultaten av fältinventeringen.

Omfattning

Det område som kommunen planerar att planlägga inför framtida exploatering uppgår till 2,3 hektar.

Målsättning

Områdets topografi med partier i krönläge samt relativ geografisk närhet till Torsviks industriområde bildar underlag för beslutet om arkeologisk utredning. Erfarenhetsmässigt är det känt att krönpartier kan dölja för ögat dolda fornlämningar, t.ex boplatslämningar, och inom Torsviks industriområde har fornlämningar påträffats och undersökt vid ett flertal tillfällen under 1990-och 2000-talen. Målsättningen med den arkeologiska utredningen har därför varit att se om fasta fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar kan finnas inom undersökningsområdet.

Metod

Innan fältundersökningen hade äldre och yngre kartmaterial studerats, men inga äldre kartor finns som kan visa på fornlämningar inom det aktuella utredningsområdet. Den äldsta kartan som berör området är generalstabskartan från 1887 (J243-35-1). På denna framgår att markerna runt gården Granarp är öppna och de beskogade områdena består till övervägande del av lövskog. Vid vägen i öster finns en hussymbol, vilken skulle kunna vara någon av torplämningarna Barnarp 76:1, 77:1 eller den nypåträffade lämningen Bäckaskog, FE1, (Bilaga 1). På den ekonomiska kartan från 1954 (J133-6e9a64) är torpet Bäckaskog utmarkerat med hussymbol och två åkrar (se resultaten av fältinventeringen s.8).

I fält innebar utredningen dels inventering inom ett skogsområde i undersökningsområdets sydöstra del, dels sökschaktgrävning med maskin inom de öppna områden i undersökningsområdets norra del som utgörs av åkermark (figur 2). Dokumentation av påträffade lämningar, andra objekt, sökschakt och fynd gjordes med Nätverks RTK och med handburen GPS. Översiktsbilder av arbetsområdet har tagits med digitalkamera.

Figur 2. Schaktning i krönläge inom partier med öppen åkermark i undersökningsområdets nordvästra del. På vissa platser i dessa schakt påträffades korsande årderspår samt en härd. I bakgrunden ses ett höjdparti i undersökningsområdets nordöstra del och mellan detta och krönläget i nordväst, ett lägre mellanliggande sankt parti.

Topografi

Undersökningsområdet norr om vägen (Figur 1) är beläget i ett delvis kuperat landskap där mindre höjdpartier återfinns i undersökningsområdets nordvästra och nordöstra del. Däremellan finns ett lägre liggande sankparti bevuxet med sly och lövträd. Söder om vägen är marken låglänt med öppna åkermarker och i sydöst ett skogsparti bestående av tät barrskog. Geologiskt domineras området av sandiga och grusiga isälvsavlagringar.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Ca 500 meter söder om utredningsområdet ligger flera fornlämnings- ningar bl.a. en stensättning (RAÄ 149:3), en härd (RAÄ155), daterad till 250-600 AD, påträffad vid en arkeologisk förundersökning 2000 (Engman 2000) samt flera områden med fossil åker (RAÄ 150:1, 173:1, 175:1, 177:1 m.fl.). Ca 250 meter sydväst om utredningsområdet finns också uppgift om borttaget röse (RAÄ 24:1). Lägenhetsbebyggelse (76:1 och 77:1), milsten (RAÄ 115:1) och väghållningssten (RAÄ 21:1) finns också i anslutning till områdets nordöstra del. Inom området finns också ett stort stenblock med tradition (RAÄ 19:1).

Tidigare undersökningar

Inga tidigare undersökningar har företagits inom området men däremot i dess omedelbara närhet. Dessa undersökningar har framförallt berört gravfält från romersk järnålder och folkvandringstid men också järnframställningsplatser och fossil åker (Gustafsson, Nordström 2010).

Resultat

Fältinventeringen

Vid fältinventeringen påträffades en fossil åker, *FE2*, och platsen för torpet Bäckaskog identifierades, *FE1* (Bilaga 1). På platsen för Bäckaskog var området utschaktat och de enda resterna som kunde härledas till bebyggelsen var enstaka prydnadsbuskar. Vid inventeringen noterades att det skett flera storskaliga utschaktningar, bl.a nordöst om Bäckaskog vid de registrerade lämningarna Barnarp 77:1 och 20:1. Barnarp 77:1 bestod av platsen för torpet Granarps Bäck som enligt hembygdsföreningens skylt skulle varit bebott mellan 1791 och 1886. Vid fornminnesinventeringen noterades ett tiotal gropar i området runt skylten. Vid fältinventeringen kunde inte några spår efter bebyggelse eller gropar ses. Hela området var utschaktat och troligen har skylten flyttats ca 15 m norrut. Barnarp 20:1 bestod av en rest sten som inte bedömdes som fornlämning vid inventeringen på 1950-talet. Vid revideringsinventeringen 1986 kunde ingen rest sten ses, men däremot en liggande sten. Hela området var idag utschaktat och någon sten som motsvarar den beskrivna kunde inte iaktas. Även vid den registrerade lämningen Barnarp 19:1 var området utschaktat. Barnarp 19:1 består av ett flyttblock med tradition, där traditionen säger att stenen kastats av illvilliga hedniska makter mot Barnarps kyrka men att kastet misslyckades.

I utredningsområdets sydöstra del hittades en fossil åker, *FE2*. Denna är 100 x 27-81 m (N-S) bestående av en sandig höjdsträckning avgränsad av terrasskanter ca 0,3-1 m h.

Sökschaktgrävningen

Sökschaktgrävningen innebar att totalt 21 schakt av varierande längd drogs inom de öppna åkermarkerna i arbetsområdets NV, NÖ och SV del (Bilaga 1). Totalt innebar det att 755 m² avbanades. I ett par av schakten påträffades lämningar som vittnar om människors tidigare närvaro och aktiviteter på platsen. Det handlar dels om en förhistorisk meterstor hård, dels rester efter korsande åderspår. I övrigt var schakten tomma. Ett litet bränt ben och en flintliknande stenflisa påträffades också i ett par schakt. Dessa mättes in men har inte sparats.

Objekt nr /Fig/ Bil	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
RAÄ 19:1 /Figur 1	Naturföremål/-bildning med trad.	Flyttblock, ca 5 x 4,5 m och ca 3,5 m h. Tradition: Stenen kastades av illvilliga hedniska makter mot Barnarps kyrka, men kastet misslyckades	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyns
RAÄ 20:1 /Figur 1	Fornlämningsliknande lämning	Fornlämningsliknande lämning	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn.
RAÄ 21:1/ Figur 1	Vägmärke	Väghållningssten, granit, 0,7 m h, 0,37 m br (N-S) och 0,2 m tj vid basen. Inskriften på V.Sidan: No 652 KIRSABERGETNORRA	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn.
RAÄ 76:1/ Figur 1	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning bestående av en plan sten, 0,6 x 0,6 m. Den kan ha varit brosten. Intill denna står en skylt med inskriften: BACKSTUGAN BÄCKASKOG 1856-1913 TABERGS HEMBYGDSFÖRENING.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn
RAÄ 77:1/ Figur 1	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning bestående av en skylt och ett tiotal gropar. På skylten finns inskriften: TORPET GRANARPSBÄCK 1791-1868 TABERGS HEMBYGDSFÖRENING.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn
Id FE1 / Bilaga 1	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark ca 100x27-81 m (N-S) bestående av en sandig höjdräckning avgränsad av terrasskanter ca 0,3 m h.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn
Id FE2/ Bilaga 1	Lägenhetsbebyggelse	Lägenhetsbebyggelse Bäckaskog, plats för enligt ekonomiska kartan 1954. Området är till största delen utschaktat	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn
324/ Bilaga 2	Härd	Härd, rundat oval 1,6x1,5 m (NV-SO). Endast undersökt i plan	Fornlämning	Ingen åtgärd
285-299/ Bilaga 2	Fossil åker	Årderspår. Under matjordslagret påträffades i schakten flera fragment av årderspår vilka på en punkt kunde visa på att korsärjning skett.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd

Förklaringar

Antikvarisk bedömning

Fast fornlämning	Fast fornlämning är lämningar som vid registreringstillfället bedömts omfattas av skydd enligt Kulturminneslagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fast fornlämning krävs att den från forna tider, att den tillkommit genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven..
Övrig kulturhistorisk lämning	Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis vid registreringstillfället inte utgör fast fornlämning men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Annan lagstiftning kan även vara rådande och ge lämningen ett skydd..
Bevakningsobjekt	Bevakningsobjekt, dvs det går inte att säkert avgöra om det är fast fornlämning, alternativt det är svårt att göra en besiktning/bedömning på grund av t.ex. tät vegetation (används endast i undantagsfall)
Uppgift om	Uppgift om fyndplats, torp etc, där fysiska spår inte kan ses på platsen.
Ej fastställd	Den antikvariska bedömningen har inte fastställts. Avser t ex boplatslägen där en arkeologisk utredning etapp 2 krävs för att fastställa om det är en fornlämning.

Åtgärdsförslag

Arkeologisk utredning etapp 2	Det har inte kunnat fastställas om det planerade företaget berör en fornlämning. Det kan vara att man misstänker att grav- eller boplatslämningar finns under mark som ej kan ses utan vidare undersökning. Det kan också vara att en lämning inte kunnat bedömas utan grävning tex avgöra om lämningen är en grav eller ett röjningsröse. Arkeologisk utredning etapp 2 genomförs vanligen med sökschaktsgrävning, rutgrävning eller metalldetektering
Arkeologisk förundersökning	Syftar till att avgränsa, karaktärisera och datera fornlämningen. Förundersökningen ligger till grund för de vetenskapliga frågeställningar som ställs vid en arkeologisk undersökning. Undersökningen görs på olika sätt beroende på lämningstyp.
Arkeologisk undersökning	Arkeologisk undersökning genomförs för att dokumentera och ta bort fornlämningen. Detta görs utifrån vetenskapliga frågeställningar och kan variera beroende på lämningstyp.
Hänsyn	Lämningen har utifrån rådande praxis vid inventeringstillfället inte bedömts som fast fornlämning men anses ändå ha ett antikvariskt värde. Annan lagstiftning kan även vara rådande och ge lämningen ett skydd
Berörs ej	Lämningen berörs inte av det planerade arbetsföretaget. Om planerna ändras och lämningen berörs kan det bli aktuellt med någon av ovanstående åtgärder.
Ingen åtgärd	Lämningen anses inte hysa så högt antikvariskt värde att det är motiverat med vidare undersökning.

FIGUR 3. Tabell över tidigare kända samt nypåträffade forn- och kulturlämningar. Förklaring till tabellen återfinns i slutet.

Fynd

I samband med schaktningarna påträffades två brända ben i två olika schakt. Dessa har mätts in men inte sparats.

Sammanfattning

Med anledning av planerad detaljpanelläggning inom fastigheten Barnarps-Kråkebo 1:6 genomförde Jönköpings läns museum en särskild utredning omfattande kartstudier, fältinventering inom undersökningsområdets skogsbeklädda del i sydöst och sökschaktgrävning inom de öppna åkermarkerna i norr. Anledningen till utredningen var att det finns kulturhistoriska lämningar inom det område som ska detaljplaneras (stenblock med tradition, ett par torplämningar och en fornlämningslikande lämning), samt ett topografiskt höjdläge i den västra delen av området vilket kan utgöra ett möjligt boplatsläge. Inom Torsviks industriområde, inte långt från Barnarps-Kråkebo, finns dessutom en fornlämningsmiljö där bl.a gravar och järnframställningsplatser undersökts av läns museet vid ett flertal tillfällen.

Vid fältinventeringen påträffades dels ett område med fossil åkermark, dels platsen för torpet Bäckaskog. Av torpet återstod intet då utschaktningar skett på platsen. Endast enstaka prydnadsbuskar vittnar om var bebyggelsen legat. Den fossila åkermarken består av en sandig höjdräckning begränsad av 0,3-1,0 m höga terrasskanter. Till ytan omfattar den ca 100 x 30-80 m (N-S).

Sökschaktgrävningen innebar att 21 schakt grävdes, totalt omfattande 755 m². I ett av schakten påträffades en förhistorisk härd och i ett annat schakt enstaka förmodat sentida årderspår.

Åtgärdsförslag

Då endast en förhistorisk härd och enstaka, troligtvis sentida årderspår påträffades inom de upptagna sökschakten, anses inte ytterligare åtgärder vara nödvändiga.

Läns museet har samrått med Länsstyrelsen angående åtgärdsförslagen.

Figur 4. Den påträffade härden

Figur 5. De påträffade årderspår

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-6665-2013
 Länsstyrelsens beslutsdatum: 2013-11-13
 Jönköpings läns museums dnr: 285/2013
 Beställare: ..... Jönköpings kommun
 Rapport- och fältansvarig: ..... Kristina Jansson
 Fältpersonal: ..... Kristina Jansson och
 ..... Fredrik Engman
 Fältarbets tid: 2013-12-05–2013-12-05
 Län: ..... Jönköpings län
 Kommun: ..... Jönköpings kommun
 Socken: ..... Barnarps socken
 Fastighetsbeteckning: ..... Barnarps-Kråkebo 1:6
 Belägenhet: 63E9eS
 Koordinater: N6393280, E448940
 Koordinatsystem: ..... Sweref 99 TM
 Undersökningsyta: ..... 23 000 m²
 Fornlämningsnummer: 19:1, 20:1, 21:1, 76:1, 77:1
 Fornlämningstyp: ..... Lägenhetsbyggelse, flyttblock,
 ..... väghållningssten
 Tidsperiod: ..... Nyare tid
 Tidigare undersökningar: ..... JLM arkeologisk rapport
 ..... 2000:47 och 2010:31.
 Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

Engman, F. 2000. Källarp 2:1 – Arkeologisk förundersökning av fossil åkermark och järnframställningsplats i samband med utvidgning av bergtäckt. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:47. Jönköping.

Gustafsson, J & Nordström, M. 2010. Döden i Torsvik – Tre Järnåldersgravfält i södra Vätterbygden berättar om gravritualer, sydportar och brännoffer. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2010:31. Jönköping.

Arkiv

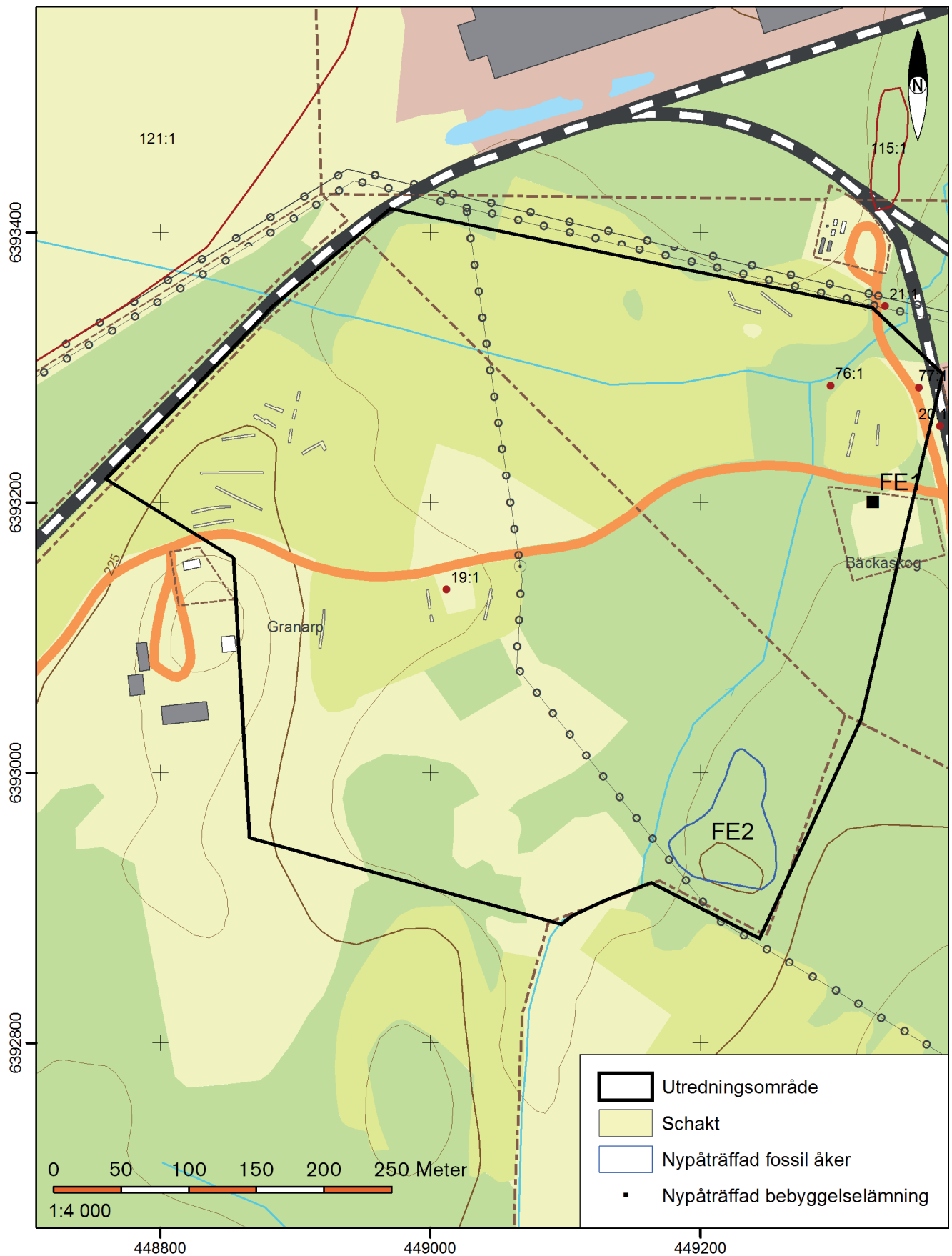
Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, FMIS, Forsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>.

Kartunderlag

Ekonomiska kartan. 1954 (J133-6e9a64) Skala 1:10 000.

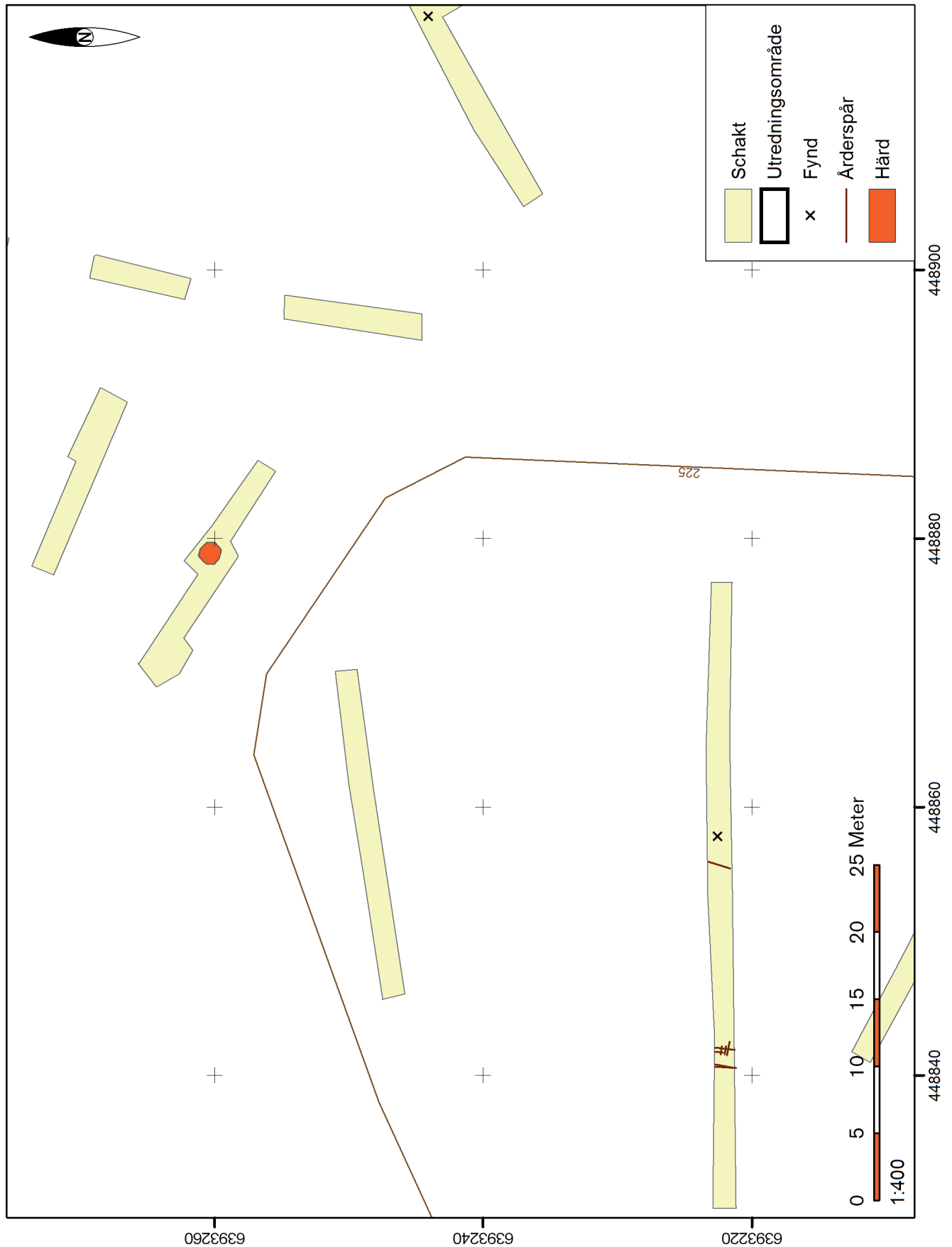
Generalstabskartan. 1887 (J243-35-1). Skala 1:100 000

Bilaga 1: Översiktsplan med grävda sökschakt och FE1 och FE2, nypåträffade kulturlämningar. Skala 1:4000.

Bilaga 2. Översiktsplan med schakt där en hård och fragmentariska rester efter korsande årderspår påträffats. Skala 1:400.

Med anledning av Jönköpings kommuns planer på att detaljplanera ett 2,3 hektar stort område inom fastigheten Barnarps-Kråkebo 1:6 inför kommande exploatering, har Jönköpings läns museum utfört en arkeologisk utredning inom planområdet. Undersökningen innebar dels fältinventering, dels sökschaktgrävning och syftade till att se huruvida fasta fornlämningar kunde finnas inom området. Efter avslutad undersökning hade en härd, fragmentariska spår efter förmodat sentida åderspår, platsen för ett torp samt ett område med fossil åkermark påträffats.

